

**ALS PAÏSOS CATALANS
DECIDIM
UNIVERSITAT
PÚBLICA
ATUREM BOLONYA**

ESPAI EUROPEU D'ENSENYAMENT SUPERIOR, PRIVATITZACIÓ, MERCANTILITZACIÓ, EXPEDIENTS, MANIFESTACIONS, NOUS PLANS D'ESTUDI, PROCÉS DE BOLONYA, PROTESTES, BECARIS PRECARIS, IMPOSICIÓ, GRAU, MÀSTER, AUGMENT DE TAXES, EXTERNALITZACIONS DE SERVEI, PITJORS CONDICIONS DE TREBALL PEL PAS I PROFESSORS/ES, PRIVATITZACIÓ, MERCANTILITZACIÓ, EXPEDIENTS, MANIFESTACIONS,

SEPC

Sindicat d'Estudiants dels Països Catalans

WWW.SEPC.CAT

Índex

Introducció.....	3
El “segrest” de la universitat europea.....	3
Context global.....	5
Organització Mundial del Comerç (OMC).....	5
Acord General de Comerç de Serveis (ACGS).....	5
L’Organització per la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE).....	5
Unió Europea.....	5
El Procés de Bolonya. Declaracions i legislació.....	7
Context: l’espai europeu del coneixement (EEC).....	7
Carta Magna d’Universitats (1998).....	7
Declaració de la Sorbona (maig 1998).....	7
Declaració de Bolonya (1999).....	8
Declaració de Praga (maig 2001).....	8
Declaració de Berlín (octubre 2003).....	9
Declaració de Bergen (maig 2005).....	9
Declaració de Londres (2007).....	9
Llei Orgànica d’Universitats (LOU).....	10
Llei d’Universitats de Catalunya (LUC).....	10
Agència Nacional d’Educació de la Qualitat i Acreditació (ANECA).....	14
Consell Interuniversitari de Catalunya (CIC).....	14
Comissionat per a Universitats i Recerca.....	14
Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya (AQU Catalunya).....	15
Pla Pilot.....	15
Sistema de Transferència de Crèdits Europeus (ECTS).....	15
Estructura de les titulacions (Grau, Postgrau, Doctorat).....	16
Decidim universitat pública. Aturem Bolonya.....	17
Per una universitat pública i de qualitat.....	17
Per un ensenyament català.....	18
Contra un procés imposat.....	19
Per poder estudiar i treballar.....	19
Contra la mercantilització de l’educació.....	20
Contra la devaluació de les carreres.....	21
Contra la privatització de la universitat.....	22
Contra la competitivitat.....	22
Per una altra metodologia docent.....	23
Per construir la universitat que volem.....	24

INTRODUCCIÓ

El “segrest” de la universitat europea

En les últimes dues dècades, la generalització d'una nova etapa del capitalisme ha portat al desmantellament del mal anomenat “*estat del benestar*”, amb la consegüent precarització de les condicions laborals; així, s'han generat unes noves necessitats formatives que, necessàriament entren en contradicció amb l'antiga concepció de la ‘Universitat de masses’ –nascuda després de la II Guerra Mundial. Aquest fet es centra en la reconversió de la força de treball material i intel·lectual per les necessitats del nou capitalisme i la tercera revolució tecnològica.

La prioritat de les reformes universitàries que s'han succeït en els últims anys i la coordinació de les mateixes a escala europea a través del procés de Bolonya, és la rentabilització dels pressupostos universitaris de la següent forma:

- Tendir a que la producció anual de titulats correspongui a les demandes de la classe dominant en el mercat de treball intel·lectual de formació universitària;
- Associació de projectes d'investigació universitària a les necessitats de les grans corporacions multinacionals;
- Reorganització del contingut de l'ensenyament universitari perquè correspongui a les exigències de les grans empreses involucrades en la innovació tecnològica;
- Perfeccionament de les tècniques de fragmentació, parcialització i hiperespecialització (sobretot en ciències socials) que faciliten la utilització de tècnics formats;
- Proveir un mercat creixent a les indústries tecnològiques punta (indústria de la informació i entreteniment, biotecnologia, enginyeria informàtica, electrònica, robòtica, etc.).

La rentabilització d'allò invertit en educació és irrealitzable sense una selecció més severa, una '*racionalització*' de l'expansió universitària, a través de la disminució del nombre de joves que accedeixen a la universitat mitjançant diverses barreres: a través de proves per a accedir a la universitat, *numerus clausus*, introducció o augment de les taxes i de les càrregues associades a la condició estudiantil (habitatge, transports, manutenció, accés a la cultura, etc.), increment dels ritmes de producció intel·lectual a través de la multiplicació de cursos, exàmens, seminaris, que es converteixen en definitiva en jornades de treball a temps complet.

Els estats que formen part del procés de Bolonya, encoratjats per les grans multinacionals, tracten d'obtenir el control del procés de subjugació del treball intel·lectual sota el capital mitjançant la programació del nombre d'universitats, la gamma de cursos, la ubicació dels estudiants en les diverses disciplines, les desqualificacions periòdiques i el reciclatge de la força de treball al llarg de tota la vida.

L'objectiu perseguit pel procés de Bolonya és l'expropiació del temps de vida dels estudiants com element central, formal i de contingut, de la nova condició estudiantil, a través de la construcció d'un gran canal de formació professional orientat a futurs treballs precaris fragmentaris i desqualificats. És a dir, introduir el més ràpid possible als estudiants en l'exèrcit de reserva dels precaris

* Article extret de La Fàbrica, *espai de producció i reproducció d'idees dels Països Catalans*

CONTEXT GLOBAL

Organització Mundial del Comerç (OMC)

L'Organització Mundial del Comerç (OMC) va ser creat el 1995 i és l'organisme multilateral que vetlla per l'establiment i el compliment de les regles del comerç internacional. El seu principal objectiu és "ajudar a que les corrents comercials circulin amb màxima llibertat possible" (OMC, 2001). És a dir tracta d'eliminar barreres al comerç internacional, amb l'objectiu final d'assolir un sistema de lliure comerç mundial. Aquest lliure comerç s'aplica a les mercaderies, però també als serveis i el coneixement, subordinant tota activitat humana al comerç i a l'obtenció de beneficis econòmics per part de les grans corporacions. És l'únic organisme multilateral amb capacitat sancionadora, això fa que l'OMC sigui un instrument clau en el procés de globalització capitalista.

Acord General de Comerç de Serveis (ACGS)

L'Acord General de Comerç de Serveis és vinculant per a tots els països membres de l'OMC, pretén eliminar totes les barreres existents al comerç de serveis, la idea es obrir al comerç tots els serveis possibles, L'ACGS preveu mesures sancionadores cap als Estats membres que discriminin el lliure comerç, en altres paraules que afavoreixin el sector públic enfront del privat, això porta a una privatització progressiva que inclourà fins als serveis més bàsics. "L'ACGS no és només un acord entre Governos. En primer lloc, i més important, és un instrument per al benefici dels negocis" Comissió Europea.

L'Organització per la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE)

L'OCDE fou creada als anys 50 per Estats Units per tal d'aplicar el Pla Marshall i actualment agrupa els 30 estats més industrialitzats del món i té com a finalitat l'expansió del comerç (sempre des d'una perspectiva de l'economia de mercat) i l'augment del "nivell de vida" dels estats membres, tot salvaguardant els interessos de l'empresa privada per damunt de tot.

A més a més, l'OCDE va ser qui proposà l'aplicació a Europa de l'Acord Multinacional de Serveis (AMI,1998), que implica que si una empresa veu reduïda les seves expectatives de benefici perquè la legislació mediambiental i/o laboral d'un estat és excessivament rigorosa, pot demandar a l'Estat davant dels tribunals i obtenir compensacions milionàries. Però la mobilització de l'opinió pública ho va impedir.

Unió Europea

La Unió Europea també avança cap a l'eliminació dels serveis públics, per exemple en el paralitzat tractat constitucional europeu i posterior tractat de Lisboa, no es parla de serveis públics

i no es garanteix l'accés a l'ensenyament superior, per exemple. La Directiva Bolkenstein de la Comissió Europea, aplica els acords de l'OMC amb l'afegit de la perillosa "clàusula de país d'origen", segons la qual el prestador de serveis només es veu afectat per la legislació de l'estat on té la seva seu social, però no per la de l'estat on els presta. Les empreses exportadores de serveis es podrien veure així beneficiades de les grans diferències en quant a legislació dels estats membres, i això a la llarga provocaria un harmonització a la baixa dels drets socials de la Unió Europea.

EL PROCÉS DE BOLONYA. DECLARACIONS I LEGISLACIÓ

L'anomenat Procés de Bolonya és el camí que va començar el 1999 amb la Declaració de Bolonya per part dels ministres d'educació de la Unió Europea i que s'hauria d'acabar el 2010 amb la instauració completa de l'Espai Europeu d'Ensenyament Superior.

Context: l'espai europeu del coneixement (EEC)

Els països europeus es troben en un procés de canvi, que afecta a tots els sectors de la societat. La transformació d'una societat basada en una economia industrial a una societat que viu de la producció del coneixement i de la innovació.

Les institucions europees treballen en el que s'ha anomenat l'Espai Europeu de Recerca i en els darrers anys han posat especial èmfasi en el paper de les universitats sota la lògica d'una Europa del Coneixement (entenen el coneixement com a base del creixement econòmic, el benestar i la creació d'ocupació).

Carta Magna d'Universitats (1998)

Firmada pels rectors de les Universitats europees. S'atorgava a la Universitat un paper central en el desenvolupament cultural, científic i tecnològic *al servei de la societat*.

- Que la investigació és inseparable de la docència i que s'ha de propiciar l'intercanvi d'informació i documentació.
- Que ha d'existir una política d'equivalències en estatus, títols, exàmens i promoció de beques, per tal que no tingui pes, cap tipus de perjudici als diplomes nacionals.

Declaració de la Sorbona (maig 1998)

És signada pels ministres d'educació del Regne Unit, França, Alemanya i Itàlia (precisament els primers tres països són, després d'Estats Units, els principals exportadors d'indústria educativa del món).

En aquesta declaració es dibuixen els objectius "d'harmonitzar l'arquitectura del Sistema Europeu d'Educació Superior com una funció clau per la mobilitat i l'ocupació dels ciutadans, així com el desenvolupament del continent sencer".

- Canviar les titulacions universitàries per tal que, en comptes de ser de tres cicles, siguin de dos.

- Escurçar la mobilitat d'alumnat i professorat, seguint un determinat sistema de crèdits.
- Potenciar l'aprenentatge d'estudis que fomentin coneixements multidisciplinaris, de llengües i d'ús de noves tecnologies.

Declaració de Bolonya (1999)

Aquesta declaració és signada per tots els ministres europeus d'educació (en aquell moment 29) i és aquí on s'estableixen les bases per a la construcció de l'EEES.

Els motius que mouen els països europeus signants a impulsar l'EEES:

- Enfortiment de la dimensió intel·lectual, cultural, social, científica i tecnològica d'Europa.
- Reconeixement del paper central que ocupa l'educació superior i les universitats en la promoció de la mobilitat dels ciutadans, la demanda de població qualificada i el desenvolupament general del continent.
- Increment de la competitivitat i la capacitat d'atracció del sistema europeu d'educació superior en l'esfera internacional.
- Promoció del mercat de treball a Europa en un context canviant que exigeix una formació al llarg de la vida, adopció d'un sistema fàcilment comparable de titulacions universitàries i afrontar amb garanties els nous reptes de la societat del coneixement.

Objectius i principis:

- Promoure la mobilitat de tots els estaments universitaris.
- Possibilitar la integració dels titulats en un mercat laboral unificat europeu.
- Aconseguir un increment de la competitivitat de l'àrea europea a nivell internacional.
- Adquisició d'aprenentatge durant tota la vida per a fer front a les exigències que es derivin de la competitivitat i de l'ús de les noves tecnologies.

Declaració de Praga (maig 2001)

Signada pels ministres d'educació de la UE, es pretenia consolidar el Procés de Bolonya, a través del reforçament dels projectes com:

- a) estimular la formació permanent (*lifelong learning*);

b) fer atractiu l'EEES; i

c) integrar les organitzacions d'estudiants sota el paraigües de l'Associació Europea Universitària (EUA pel seu acrònim en anglès) i les Unions Nacionals d'Estudiants d'Europa, amb l'intent de cooptar les organitzacions d'estudiants i així poder legitimar el procés.

Declaració de Berlín (octubre 2003)

Aprovada per 40 ministres d'educació (els de la UE a més a més d'altres com Rússia) i davant les dificultats per portar a terme el Procés de Bolonya, es van trobar per a discutir, sobretot, el projecte dels dos cicles de formació a les titulacions universitàries (homogeneïtzar els graus en tot el continent europeu) i la consolidació de l'Espai Europeu d'Investigació. Es van centrar en la discussió de la qualitat, la participació dels i les estudiants i la cooperació internacional.

Declaració de Bergen (maig 2005)

En aquesta declaració els estats sotasignats ja són 46 i les diverses declaracions es duen a terme per tal d'anar clarificant les pràctiques d'aplicació del procés.

En aquest context i a meitat del camí (tenint en compte que el procés haurà d'estar implantat cap al 2010) es van fer molts balanços veient la dificultat que estava comportant la implantació del procés a tots els països. 36 dels 46 països involucrats han ratificat la Convenció de Lisboa (sobre competències laborals) i continua la discussió sobre els cicles de formació (Espanya: 4+1 / Catalunya: 3+1+1).

Recordar que no es pot deixar de banda la dificultat que comporta voler fer una barreja de sistemes universitaris propis d'aquella cultura i completament adequades al sistema capitalista neoliberal pertinent.

Declaració de Londres (2007)

S'analitzen els avanços en la construcció de l'EEES, i es troben mancances en mobilitat. Es marquen quatre models molt arrelats en les diferents cultures i molt dirigits cap a objectius determinats: el model napoleònic (França - Espanya), el model britànic (més elitista però més centrat en l'alumnat), el model alemany (més divisor entre allò estrictament acadèmic - filosòfic i allò més tècnic) i el model estadunidenc (una barreja del britànic amb l'alemany); amb especificats punts dèbils a enfortir:

- La mobilitat dels estudiants no és l'esperada, és demana als estats membres que la

facilitin.

- Millorar l' "Employability" dels estudiants
- Les agències de control de qualitat, que han de proposar mesures per afavorir els objectius de l'EEES.

Llei Orgànica d'Universitats (LOU)

La LOU és actualment l'únic marc legal sobre el qual, el sistema universitari espanyol, s'ha d'integrar en el nou EEES, malgrat les seves vaguetats i restriccions ja que no concreta, en cap cas, com s'hauria d'articular el procés i, encara menys, com s'hauria d'actuar a l'hora de definir i dissenyar plans d'estudi en sintonia amb la declaració de Bolonya (de fet, les referències es limiten tan sols a "mesures necessàries"). En aquest sentit, en un dels seus articles diu que "*en l'àmbit de les seves respectives competències, el Govern, les Comunitats Autònomes i les Universitats adoptaran les mesures necessàries per la plena integració del sistema espanyol a l'espai europeu d'ensenyament superior*".

Si que avança però cap a la mercantilització de l'ensenyament ja que augmenta les competències al Consell Social, òrgan on està representada la "societat" a partir de l'empresa privada i que ha d'aprovar els pressupostos (art.15). A banda, la LOU promou "el finançament privat de l'activitat de la universitat" (art. 14).

La LOU va ser aprovada pel PP quan tenia majoria absoluta, tot i l'oposició llavors del PSOE, en arribar al govern aquest no la va derogar sinó que va eliminar alguns dels seus aspectes.

Llei d'Universitats de Catalunya (LUC)

El Parlament de Catalunya, el 12 de febrer de 2003, va aprovar la Llei d'Universitats de Catalunya (LUC). Aquest text constitueix el nou marc regulador del sistema universitari català, d'acord amb les competències que té atorgades la Generalitat de Catalunya en aquest àmbit i respectant el marc estatal definit per la LOU.

La Llei d'Universitats de Catalunya, en el seu art. 1.1, ja mostra una clara voluntat de situar-se en el marc de l'espai europeu d'ensenyament superior, quan explicita com a objectiu de la llei "*l'ordenació del sistema universitari català, en el marc de l'espai europeu d'educació superior*".

Tanmateix, el fet que la LUC hagi de recollir necessàriament el marc general definit a la LOU, pel que fa a l'organització dels estudis, i el fet que a la LOU les al·lusions al marc europeu no

siguin explícites, fan que en els articles que es refereixen a la incorporació al marc europeu moltes vegades es parli en termes de “tendències” més que no pas de normativa en ferm. Així, doncs, qualsevol normativa que afecti l'estructura o la qualitat haurà de ser establerta en primera instància pel *Ministerio* que s'ocupi de l'ensenyament superior.

Aquesta llei estableix que el DURSI i les universitats catalanes impulsaran les adaptacions curriculars necessàries per a la implantació a Catalunya, de titulacions estructurades en el marc europeu d'ensenyament superior. Així mateix, han d'impulsar una sèrie de mesures que tendeixin a facilitar la mobilitat a l'EEES dels estudiants i de les persones titulades.

Per fomentar l'espai europeu de titulacions la LUC adopta diferents mesures:

Mesures estructurals

1. Les universitats hauran *“d'acompanyar els diplomes i títols que expedeixin amb el suplement europeu del títol”* (art. 15.1) que contindrà tota la informació necessària per tal que s'hi puguin identificar clarament el nivell i els continguts dels ensenyaments cursats. A l'espera dels canvis que, previsiblement, s'hauran de produir a la normativa de caràcter superior, la LUC faculta el DURSI mitjançant el Consell Interuniversitari de Catalunya per poder adaptar de manera immediata el suplement europeu del títol a la normativa vigent (art.15.2).
2. Pel que fa a l'organització dels estudis a Catalunya, s'aposta clarament per la “transversalitat”, és a dir, es fomenta principalment l'organització d'estudis de primer cicle que actuïn com a titulacions-base. Així, doncs, complementàriament -però no explícitament- contempla impulsar la programació universitària, amb les adaptacions curriculars necessàries, la implantació de titulacions de segon cicle (+2/+1) amb un caràcter doble ben diferenciat: a) professionalitzador i d'especialització i b) de preparació per a la recerca.
3. En relació a facilitar la mobilitat d'estudiants i de titulats en l'espai europeu la LUC proposa *“adaptar les modalitats cíclics dels ensenyaments a les línies generals de l'espai europeu d'ensenyament superior”* (art. 16.2.a). S'entén, doncs, que accepta com a unitats de còmput cíclic 3+2 / 3+1+1 / 4+1 i que qualsevol primer cicle serveix com a “qualificació vàlida en el mercat laboral europeu”.
4. En el mateix sentit d'afavorir la mobilitat dels estudiants, la LUC explicita que el departament competent i les universitats: *“adoptaran mesures per facilitar que els*

estudiants que hagin accedit a la universitat des de Catalunya puguin continuar els seus estudis en altres universitats d'Europa" i, per tant, s'hauran "d'afavorir models d'accés i permanència que puguin ser reconeguts i acceptats a les universitats de l'espai europeu d'educació superior" (art. 33.a)

5. La LUC insta el departament competent i les universitats a *"fomentar estudis, principalment de primer cicle, que actuïn com a titulacions transversals amb la superació dels quals es pugui accedir als diferents estudis que correspongui"* (art. 10); no s'hi recull, però, explícitament, la declaració de Bolonya quan diu que *"el títol expedit al final del primer cicle també servirà com a qualificació vàlida en el mercat laboral europeu"*. És evident, doncs, que existeix la voluntat d'atorgar al primer cicle un caràcter transversal –i, per tant, multi ús- i propedèutic, en la mesura que prepara per a seguir diferents estudis de segon cicle.

6. Proposa explícitament l'adopció del ECTS *"o qualsevol altra que s'adopti en l'espai europeu d'ensenyament superior"* (art. 16.2.c) com a unitat de còmput acadèmic per a *"coordinar el règim de convalidacions, per facilitar la transportabilitat dels crèdits i la mobilitat dels estudiants, en el marc del sistema universitari català i de l'espai europeu"* (art. 11.2).

7. Finalment, per fer més transparent el sistema de titulacions, també estableix clarament la necessitat *"d'adaptar les denominacions dels títols"* (art. 16.2.b). Amb una interpretació estricta, això es refereix al títol genèric que l'estudiant aconsegueix després de cursar un cicle determinat (i, per tant, estem parlant de la seqüència *Bachelor-Master*); amb una interpretació àmplia s'entén que també es pot referir a la denominació de cadascuna de les titulacions.

Mesures qualitatives

1. Quant al disseny de plans d'estudis, s'afirma que les universitats hauran d'adoptar *"mesures que permetin la flexibilitat dels plans i la seva adequació permanent"* (art. 8.2). Així, doncs, a diferència del sistema vigent, la LUC permet la introducció de mecanismes per tal que els plans d'estudis puguin ser revisats "contínuament", és a dir, que defuig la concepció tancada actual que impedeix introduir-hi petits canvis o adaptacions, si no és iniciant un procés de revisió global, procés que té efectes molt dissuasius en la comunitat universitària. En una frase podríem resumir el sentit: "la revisió dels plans d'estudis no ha de ser un procés puntual sinó continu". També diu que no es podran fer ratificacions

concretes i específiques, a no ser que s'iniciï un procés de revisió global (per canviar una petita cosa caldrà primer iniciar el procés de manera general cosa que ho complicarà bastant).

2. Remarca la importància de l'adquisició "d'habilitats i competències". No es refereix únicament a l'adquisició de coneixements, sinó que explicita que els plans d'estudis han d'assegurar l'adquisició de competències que *"permetin a l'estudiant integrar i interpretar dades fonamentals per emetre judicis, tenir el seu propi capteniment social, científic i ètic, comunicar informació a tot tipus d'audiència i adquirir les capacitats necessàries per continuar avançant en l'estudi i en la seva formació"* (art. 9). La definició d'aquest conjunt d'habilitats i competències (juntament amb els coneixements adquirits) serà cabdal per a fer més comparables i transparents el processos d'avaluació i d'acreditació.

3. Explicita també la necessitat de *"facilitar l'adaptació del sistema de qualificacions actual al marc europeu"* (art. 16.2.d). Aquesta és una mesura imprescindible per aconseguir la transparència en els processos de mobilitat dels estudiants i que ha d'acompanyar necessàriament el Suplement al Diploma (juntament amb l'adopció dels ECTS) com a instrument per facilitar el reconeixement de títols.

Mesures avaluadores

La LUC estableix la necessitat de garantir: a) l'avaluació de la qualitat dels estudis; b) la certificació de processos i c) l'acreditació de l'aprenentatge dels ensenyaments, en funció sempre del "desenvolupament de l'espai europeu d'ensenyament superior" (art. 138). Aquesta funció, la desenvoluparà una agència, l'Agència de Qualitat del Sistema Universitari Català (art. 137.2). Entre les seves funcions, i en relació a l'espai europeu, cal destacar-ne dues: a) la promoció de l'avaluació i de la comparació de criteris de qualitat en el marc europeu i internacional (art. 140.2.d) i b) l'acreditació dels ensenyaments en el marc europeu de qualitat (art. 140.2.g); tot això per tal d'afavorir la transparència i el lliure exercici dels professionals.

Recerca i transferència de tecnologia i de coneixements

Quant a la recerca, la LUC no és tan explícita en l'adopció de mesures que facilitin la integració en l'espai europeu de manera que només s'hi refereix amb un article general que diu: *"El Govern de la Generalitat i les universitats catalanes, com a part essencial del sistema de recerca, desenvolupament i innovació de Catalunya, impulsaran l'espai europeu de recerca i la presència activa de les universitats en el mateix"*.

Agència Nacional d'Educació de la Qualitat i Acreditació (ANECA)

Un dels objectius principals de l'ANECA és la col·laboració amb les universitats en tots els processos que condueixin a garantir la qualitat i competitivitat del sistema universitari espanyol. És un dels dos organismes (juntament amb el CIC) creats a partir de la implantació de l'EEES.

És l'organisme encarregat de l'avaluació dels professors, de dictaminar quan està preparat per a transmetre "habilitats i tècniques" per exemple.

En aquest cas s'ha de tenir en compte quina és la definició de "qualitat" i, per tant, quins són els paràmetres que es marquen per tal de fer un baròmetre sobre el bon funcionament de cada universitat i l'aplicació de l'EEES. En aquest sentit s'acorda utilitzar el Mètode de Coordinació Obert com a instrument d'avaluació.

Consell Interuniversitari de Catalunya (CIC)

El CIC és l'òrgan de coordinació del sistema universitari català (format per set universitats públiques, quatre privades i una universitat no presencial), i també de consulta i d'assessorament del Govern de la Generalitat en matèria d'universitats.

El seu objectiu principal és facilitar la coordinació entre la comunitat universitària i l'Administració educativa. També és responsable de gestionar determinades polítiques, com les que li encomana la Llei d'Universitats de Catalunya, o bé les que li siguin encomanades per les universitats o pel Departament competent en matèria d'universitats.

Comissionat per a Universitats i Recerca

Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació (DURSI)

En aquest context, el Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació (DURSI) junt amb l'AQU Catalunya i les universitats catalanes, van impulsar un pla pilot per a l'adaptació progressiva de les titulacions a l'EEES en el marc del sistema català, a partir del curs 2004-2005 i que consisteix en articular els mecanismes i prendre les accions pertinents per a dur a terme la configuració de títols propis de 180 crèdits ECTS a cursar en tres anys. Actualment el DURSI ha desaparegut i ha assumit les seves competències el Departament d'Innovació, Universitats i Empresa, conselleria que engloba les competències en: comerç interior, artesania, turisme, indústria, seguretat industrial, innovació i internacionalització, universitats i foment de la recerca. Un pas més en la fusió entre universitat i empresa. Dintre de la conselleria existeix el Comissionat per a Universitats i Recerca, encarregat de tots els temes referents a la universitat.

Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya (AQU Catalunya)

Amb l'aprovació de la LOU, el 2003, es crea l'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya com una entitat de dret públic que ajusta la seva activitat al dret privat i la defineix com el principal instrument per a la promoció i l'avaluació de la qualitat en el sistema universitari català. AQU Catalunya és l'hereva de l'antic consorci i s'estructura en els òrgans de govern i els d'execució de les funcions d'avaluació d'acord amb la LUC.

Els objectius de l'AQU Catalunya són l'avaluació, l'acreditació i la certificació de la qualitat en l'àmbit de les universitats i dels centres d'ensenyament superior de Catalunya.

Pla Pilot

El Pla pilot d'adaptació de les titulacions a l'EEES, que va impulsar el DURSI a través de la signatura conjunta de convenis amb les universitats, es duu a terme en titulacions de nivell de grau i també en màsters europeus, que poden donar lloc a un títol propi de la universitat que podrà ser acreditat o certificat per AQU Catalunya. L'incentiu que es dona a les universitats és un cert finançament a canvi de l'aplicació del pla pilot.

En el moment actual, les úniques titulacions que tenen validesa oficial a l'Estat espanyol són les titulacions homologades, d'acord amb la normativa vigent en la matèria. El títol propi que s'assolirà amb les proves pilot d'adaptació a l'EEES serà un títol propi addicional (SEMPRE I QUANT ES PAGUI EL PREU CORRESPONENT PER A OBTENIR EL TÍTOL, PER EXEMPLE A LA UAB PUJA FINS A 160 EUROS). Per tant, l'estudiant, en finalitzar els estudis de grau, tindrà un títol addicional, adaptat a les directrius europees, acreditat per l'AQU Catalunya, que permetran a l'estudiant accedir en el món del treball, i que, d'altra banda, li hauria de permetre matricular-se, en màsters.

Sistema de Transferència de Crèdits Europeus (ECTS)

Aquest nou sistema de crèdits representa una eina pel nou model docent. La mesura dels crèdits permetrà una equiparació i transferència entre les diferents universitats europees. Aquesta mesura del volum de treball ha estat feta en base a un *estudiant estàndard* i té en compte el treball durant un curs acadèmic d'un estudiant a temps complert a qualsevol universitat en base a 60 crèdits. Aquests crèdits hauran de ser repartits entre les diferents assignatures, tot tenint present que han d'incloure les classes teòriques i pràctiques, els seminaris, les tutories, els treballs de camp, les hores d'estudi, els exàmens i altres tipus d'avaluacions. Comptabilitza les hores lectives i les hores d'estudi i estableix que cada crèdit equival a entre 25 i 27 hores.

Estructura de les titulacions (Grau, Postgrau, Doctorat)

L'estructura que fins ara s'establia canvia amb el procés de Bolonya. Després del tercer any de carrera, l'estudiant disposarà de tres opcions:

1. Fer un any més de Grau per a obtenir el títol oficial dins l'estat espanyol (ja que aquest estableix una estructura de 4+1).
2. Passar directament a un Màster.
3. Deixar d'estudiar i obtenir un títol propi de la Universitat (suposant que aquesta l'atorgui, a Catalunya les Universitats donaran un títol al tercer any acreditat per la Generalitat de Catalunya, una vegada s'hagin superat 180 crèdits ETCS). La lògica d'aquesta titulació és permetre un accés més ràpid al mercat laboral.

DECIDIM UNIVERSITAT PÚBLICA. ATUREM BOLONYA

Per una universitat pública i de qualitat

El principal perill al que s'enfronta l'ensenyament, arreu dels Països Catalans, degut a l'aplicació de l'Espai Europeu d'Ensenyament Superior (EEES), popularment conegut com a Bolonya, és la desaparició de la universitat pública i d'un ensenyament de qualitat. Històricament l'ensenyament superior ha estat negat, per raons socials i econòmiques, a les classes populars de la societat, esdevenint, aquest, un espai on només hi podien accedir les classes benestants. Les lluites socials aconseguiren que, avui, l'accés a la universitat sigui més assolible. Tot i així, avui dia, encara hi ha moltes persones, generalment les que tenen rendes més baixes, que no poden accedir a la universitat. La implantació de l'EEES no només no preveu l'accés d'aquestes persones, sinó que es pretén restringir, altre cop, l'accés a l'ensenyament superior, ja que la dedicació que suposen els nous Plans d'Estudi, l'insuficient programa de beques, les despeses en material docent i informàtic, en transport, en habitatge... suposarà un sedàs econòmic molt important que impedirà que siguin molts els que no es puguin permetre estudiar a la universitat.

Tindrem, doncs, una institució pública que, en comptes de vetllar per garantir l'accés de qualsevol persona, independentment de la seva situació socioeconòmica, posarà traves a l'accés de persones amb poder adquisitiu baix i realitats socials complexes.

A banda, les declaracions i comunicats dels agents implicats en la implementació del Procés de Bolonya ens mostren com s'aposta per un cofinançament públic i privat de l'ensenyament superior. Malgrat els canvis que promulga l'EEES, en cap cas es preveu un augment notori del finançament públic per subsidiar-los. En conseqüència, podria augmentar la dependència vers el sector privat, la precarització del personal docent –obligat a fer més hores–, l'explotació dels becaris o la càrrega econòmica sobre l'estudiant. Aquests fets fan perillar l'ensenyament de qualitat, impeding al personal docent la dedicació necessària per transmetre els coneixements i lligant les universitats al finançament privat amb les conseqüents condicions d'aquest.

Per altra banda, cal tenir en compte que la flexibilització i el liberalisme que predominen en les polítiques econòmiques i laborals a la majoria de països europeus contribueixen a la precarització de les condicions de vida dels més joves i, en general, a l'augment de la pobresa en el continent. Per tant, per als sectors de població empobrida augmenten els costos indirectes (és a dir, l'equivalent al càlcul del que es deixa de guanyar mentre s'estudia) d'accedir a l'ensenyament superior. Aquests encara s'agreugen per la càrrega lectiva estipulada que dificulta compaginar estudis amb treball. Un altre factor a considerar és que en l'actual context de crisi fiscal els

governos conservadors i liberals opten per contreure el pressupost públic en matèria educativa. Això podria comportar que determinats propòsits del procés de Bolonya, com el que fa referència a afavorir la mobilitat, quedessin reservats a les classes més altes. Per tant, quan processos com el de l'EEES s'apliquen en contextos de desigualtat social i no s'acompanyen de mesures correctores –com per exemple, programes de beques–, augmenten les desigualtats entre aquells sectors de la població amb més capacitat de consumir en l'emergent mercat educatiu i els que no tenen aquesta capacitat.

Per un ensenyament català

El futur de la nostra llengua en el nou Espai Europeu d'Ensenyament Superior no està gaire clar si ens atenem a unes, no molt velles, declaracions de l'ex-conseller del DURSI, Andreu Mas-Colell, sobre la pregunta de quins instruments empraria la Generalitat per tal que el català tingues presència a la universitat, s'hi va referir de la següent manera: "(...)Permeteu-me certa vaguetat sobre com fer-ho: encara ho estem estudiant. Esperem fixar itineraris, amb cursos en anglès i castellà per afavorir els Erasmus. D'altra banda també cal informar-los de la realitat lingüística d'aquí i fer-los veure que l'aprenentatge del català no és tan difícil. El procés és relativament breu".

No és gaire encoratjador el panorama, i la realitat així ho demostra. El català patirà una pressió important, sense uns instruments de normalització lingüística escaient, quan, gràcies a la important dotació econòmica de les beques Sèneca, el Distrito Abierto Universitario, previst al Reial Decret 69/2000, acabi implantant la cultura de la mobilitat estudiantil dins de l'Estat espanyol, fins al moment irrisòria. El perill més important vindrà, sens dubte, d'Europa on gaudeixen d'un programa de beques suficient i tenen una cultura de la mobilitat consolidada, l'homologació plena de les titulacions animarà sens dubte a venir a estudiants dels països econòmicament més forts de l'Espai Europeu d'Ensenyament Superior.

Actualment, el català no compta amb els instruments jurídics per tal de fer front a aquesta situació. El català no és llengua oficial a nivell de la Unió Europea (marc fonamental on es desenvolupa aquest espai, tot i la petició d'integrar-se de països Balcànics amb paràmetres molt allunyats) i el document marc del Ministeri d'Educació i Cultura espanyol, tot i que especifica seguint l'esperit que es reflexa a la Declaració de Praga, afirma que ha de ser "una construcció que no s'orienti a dissenyar un perfil homogeni, sinó a harmonitzar els sistemes educatius respectant la diversitat de cultures nacionals i l'autonomia universitària".

Aquesta afirmació queda completament buida de contingut si ens atenem al fet que l'homologació de titulacions facilitarà la major uniformització dels programes i serveis educatius i el

major intercanvi comercial provocarà una lògica homogeneïtzació lingüística en favor de les llengües majoritàries que exclourà el català de determinats àmbits de la universitat. El paupèrrim article 6.4 bis de la Llei d'Universitats Catalana no ofereix cap garantia. L'article estableix una ambigua remissió al Consell Interuniversitari de Catalunya –el mateix que ha d'impulsar la integració del sistema Universitari del Principat a l'Espai Europeu- per tal que: “l'accés i la incorporació dels nous membres a la comunitat universitària no alteri els normals usos lingüístics docents i el procés de normalització lingüística docents i el procés de normalització lingüística de les universitats”.

Elements clarament més aventurats com l'article 167.4 dels Estatuts de la Universitat de València, que establia el requisit de capacitació lingüística del professorat, va quedar anul·lat per una sentència del Tribunal Constitucional l'any 1994. Seguint el panorama no gaire optimista d'aquest apartat, els esborranys de lleis universitàries autonòmiques del País Valencià i ses Illes, ignoren aquest punt o no li donen una resposta en absolut satisfactòria.

Contra un procés imposat

L'aplicació de l'EEES, arreu de les universitats dels Països Catalans, s'ha realitzat sense tenir en compte en cap moment la opinió dels estudiants. Només se'ns ha cercat per esdevenir legitimadors del procés mitjançant la nostra assistència a les Juntes de Facultat i a les comissions de redacció dels Plans d'Estudi. Amb la implantació de la LOU el paper dels estudiants als òrgans de govern quedava en una figura testimonial, amb poca representació i sense cap capacitat de decisió. Així, les diferents universitats han aprovat i estant implantant una reforma educativa que, no només no ha estat subjecte d'un debat intens per part de tota la comunitat universitària, sinó que té una clara oposició estudiantil. Aquesta oposició s'ha vist reflectida en diversos debats, xerrades i referèndums que el moviment estudiantil ha anat realitzant arreu de les universitats.

El procés, a més, ha estat subjecte d'un silenciament total i d'una manca de transparència constant amb la voluntat d'impedir l'accés a informació per part dels estudiants. Tant és així que, durant el curs passat, es van produir processos irregulars en l'elaboració i l'aprovació dels diferents Plans d'Estudi per haver-se realitzat sense la presència estudiantil.

Així doncs, des de les diferents universitats s'ha volgut obviar l'opinió i evitar el debat i la participació estudiantil per tal de poder implantar l'EEES amb la màxima brevetat possible.

Per poder estudiar i treballar

L'EEES preveu un estudiant a temps complet, és a dir, que dediqui 40 hores setmanals als

seus estudis. Aquest fet impossibilitarà a molts estudiants, sobretot els de rendes més baixes que necessiten treballar, poder continuar estudiant. No serà compatible, doncs, treballar i estudiar ja que la nova metodologia docent, basada en l'avaluació continua amb assistència obligatòria, les pràctiques, els seminaris, les tutories..., requerirà un volum de feina i dedicació elevat que impedirà poder-ho compaginar amb una jornada laboral. Aquest filtre socioeconòmic és un pas més cap a l'elitització de l'ensenyament, permetent l'accés només a aquells estudiants que la seva renda li ho permeti.

La situació es complica si tenim en compte les dificultats que tindran els estudiants amb menor poder adquisitiu per accedir als cursos de postgrau, ja que no només tindran poques places, sinó que, a més a més, els seus preus seran de 3 a 6 vegades els de les actuals llicenciatures. I si a això li sumem les dificultats esmentades relatives a la mobilitat és quan podem veure clar quin és el veritable objectiu de tot aquest procés: aconseguir un reduït grup d'estudiants d'elit molt preparats i "europeïtzats", seleccionats per criteris bàsicament econòmics, encara que això suposi despreocupar-se de la resta d'estudiants.

Contra la mercantilització de l'educació

Actualment, al món empresarial li convé un petit grup de treballadors molt qualificats, especialistes en determinats àmbits de coneixement i una gran massa de treballadors molt flexibles, amb bons hàbits de treball, aptituds i sense gaires coneixements profunds, que estiguin preparats pels canvis que provoca la inestabilitat i la creixent precarietat laboral. La nova estructuració dels ensenyaments superiors amb els títols de grau i postgrau fa realitat aquest desig empresarial.

La universitat pública, un espai on hem d'adquirir coneixements, passa en l'actualitat a convertir-se en una dispensadora d'habilitats i competències enfocades al mercat laboral, anomenat "Credencialisme". Per tant, amb el procés de Bolonya la universitat perd, també, independència respecte el poder polític i econòmic.

La recerca d'ocupabilitat en el mercat de treball a través de l'adquisició d'habilitats i competències suposa una mercantilització de la universitat, prova d'això en són les condicions en que s'han de dur a terme les pràctiques en els nous títols de Grau, les qual són incloses als continguts comuns (crèdits troncal) i sense assegurar requisits com el tutelatge de la Universitat, un "codi ètic" de les empreses o unes condicions laborals dignes. La mercantilització de la universitat pública passa en tant i quant es supedita el coneixement a les habilitats i competències demandades pel sistema, alhora que l'avaluació dels resultats s'impregna de criteris competitius

propis del món empresarial.

També es promou l'homogeneització dels títols universitaris a nivell europeu cosa que té greus implicacions en els nivells locals per vàries raons. En primer lloc, perquè els continguts dels programes d'estudi no poden perdre l'autenticitat que els brinda la seva particularitat cultural, en pro de la mobilitat. Perquè, de fer-se així, les universitats perdran el vincle amb la societat en termes de les demandes socials i culturals concretes i estaran responent únicament a la demanda del mercat i dels organismes i les empreses transnacionals.

Contra la devaluació de les carreres

Tal com diu el Reial Decret espanyol, el govern estableix unes directrius generals comunes a tots els títols i unes directrius generals pròpies de cada títol. Així, el Reial Decret diu "Les directrius generals pròpies [...] s'orientaran a l'adquisició d'una qualificació professional amb significació en l'àmbit laboral, [...] que possibiliti l'accés a l'exercici de l'activitat professional d'un determinat àmbit.". És a dir, els graus estan orientats a crear títols curts i generalistes que formin en competències professionals deixant més de banda la formació científica i humana, es pretén, doncs, que, degut a les barreres socioeconòmiques per accedir als postgraus, molts estudiants vagin a parar més ràpidament al mercat laboral amb un títol devaluat.

Així doncs, ens trobem que els títols queden relegats a uns graus generalistes enfocats a crear mà d'obra que accedeixi al mercat laboral en condicions precàries. En aquestes circumstàncies, serà imprescindible cursar un postgrau per obtenir una qualificació i formació adequada i accedir a un treball digne.

El postgrau, per la seva banda, s'enfoca com a una formació més especialitzada, dirigida a treballs que requereixin una major qualificació i capacitació tècnica. El primer entrebanc amb el que es pot trobar l'estudiant és que només hi haurà places pel 30% dels graduats, aquest farà que les universitat posin requisits d'accés desproporcionats per tal de reduir la demanda. A banda, també es contempla, tal com va dir el Secretari d'Estat d'Universitats, un augment dels preus públics dels postgraus en relació als graus, concretament podran arribar a costar més del doble que els preus de les actuals llicenciatures.

A mes a mes, el sistema d'homologació de les titulacions universitàries a nivell europeu pot comportar que nombrosos títols universitaris que no es considerin eficients desapareguin o siguin absorbits sota un títol generalista i de baix nivell. En aquesta línia, la Comissió Europea també adverteixen que "els sistemes d'educació i formació que transmeten (explícita o implícitament) certs valors, com la por a assumir riscos, o que inhibeixen l'esperit d'empresa, també poden

generar altres efectes adversos a més llarg termini, i més encoberts, que comporten costos considerables” i que, per tant, s’haurien d’evitar aquest tipus d’ensenyaments universitaris. El sistema d’homologació europeu, per tant, pot esdevenir el mecanisme per eliminar o devaluar tots aquells ensenyaments que posen en qüestió el model impulsat. Aquest fet, a part de les repercussions més evidents, també pot generar problemàtiques com el desequilibri territorial, la concentració de les titulacions més prestigioses en determinades àrees, etc. amb les conseqüents desigualtats associades.

Contra la privatització de la universitat

En els darrers anys s’està veient a les nostres universitats un augment considerable de la presència d’empreses privades. Aquest fet és degut al finançament competencial que fixa la inversió en funció dels resultats obtinguts per la universitat. Aquest tipus de finançament ve impulsat per la LOU i regulat per l’Agència Nacional d’Avaluació de la Qualitat i Acreditació (ANECA, en espanyol), creada el 2002. L’ANECA té un funcionament similar al d’un departament de recursos humans, s’encarrega d’elaborar un rànquing d’universitats en funció del nombre de projectes d’investigació, nombre de convenis amb empreses, nombre de postgraus, qualificacions dels alumnes, articles de professors... D’aquest rànquing se’n derivaran les inversions a les universitats, donant més diners a les universitats més ben situades.

La voluntat d’arribar al capdamunt del rànquing portarà a les universitats a pactar amb les empreses per tenir més projectes d’investigació, més convenis i poder ofertar més postgraus. El principal objectiu d’una empresa privada, però, és el màxim benefici i aquest objectiu serà present a l’hora de negociar amb una universitat, ja que una empresa privada mai invertirà sense treure’n res a canvi. A més a més, les empreses privades es regeixen per la regla del mercat de l’oferta i la demanda, cosa que portarà a deixar de banda estudis i investigacions que siguin beneficioses per la societat si no n’aporten a cap empresa privada. Un cas paradigmàtic és el de la Universitat de Nuremberg on el postgrau d’història contemporània està patrocinat per Mercedes-Benz i Volkswagen a canvi de que no s’expliqui que en les seves fàbriques hi van treballar presoners dels camps d’extermini nazis.

Contra la competitivitat

La introducció de mecanismes de mercat pretén inserir a les universitats, públiques i privades, en dinàmiques de competència. Respecte a aquesta qüestió, l’EEES fa esment a l’aplicació de sistemes d’avaluació -i a la corresponent publicació de rànquings de les millors universitats- i a la implementació de polítiques de finançament competitiu, és a dir, atorgar més diners a les

universitats que obtenen millors "resultats". D'aquesta manera, s'afavoreix l'aparició d'universitats de primera, segona i tercera categoria, ja que les que estiguin al final del rànquing rebran menys recursos i, per tant, difícilment podran millorar la seva situació.

Introduir competitivitat entre universitats té una conseqüència clara, en comptes de fomentar la cooperació i el treball conjunt de les universitats per millorar l'educació i la investigació, es crea una competència entre elles per tal d'aconseguir millors resultats que les altres. Amb aquest objectiu, també, la majoria d'universitats suprimiran titulacions amb pocs estudiants per millorar les estadístiques, fet que comportarà que algunes titulacions desapareguin o s'imparteixin com a postgraus.

Aquesta mena de polítiques afavoreixen que: a) es sedimentin circuits d'ensenyament superior de diferent qualitat; b) que les universitats hagin de recórrer al màrqueting per atreure als seus clients -alumnes- o c) que aquestes hagin de buscar fonts de finançament alternatives en el sector privat per a esdevenir més competitives: mecenatge, introduir publicitat als centres, establiment de clústers amb empreses per a que financin programes de recerca, etc.

Per una altra metodologia docent

L'excusa i justificació de la implantació de l'EEES ha sigut, des de bon principi, el canvi en la metodologia docent. Aquesta s'ha utilitzat per emmascarar una reforma que va molt més enllà d'aquest objectiu. La metodologia actual de classes magistrals i poca participació de l'estudiant és arcaica i, efectivament, calen nous mètodes per millorar l'aprenentatge. Els impulsors de Bolonya han sabut aprofitar aquesta mancança per, d'una banda, donar motius per defensar la reforma i, de l'altra, implantar una metodologia ajustada a les necessitats del mercat neoliberal. Així doncs, amb la idea d'estudiant a temps complert es promou acostumar als estudiants al ritme frenètic de treball que es trobaran al món laboral. A més, es relega la funció del professor a la de control de les hores realitzades per cada estudiant i a l'orientació a l'hora d'adquirir habilitats, en comptes d'exercir com la persona amb coneixements profunds sobre la matèria. Es potencia, també, l'adquisició d'habilitats en detriment de l'aprenentatge de continguts preparant, d'aquesta manera, l'adaptabilitat de l'estudiant a la inestabilitat del mercat laboral i a les necessitats de les empreses.

Un exemple de tot això és el pes que té sobre la nota l'assistència obligatòria i la realització de treballs i no tant els coneixements que s'hagin pogut adquirir durant la realització del treball o la classe obligatòria. Donat aquest fet, l'estudiant s'acostuma a una lògica de producció, mecanització de les tasques, divisió del treball..., on allò important no és el contingut del que es fa, sinó que es presenti dins dels terminis fixats.

Per construir la universitat que volem

Fins al moment, les diferents reformes educatives proposades s'han realitzat amb una nul·la participació estudiantil sense, en cap moment, generar un debat profund per tal de que tots els agents implicats puguin expressar i opinar sobre les esmentades reformes. La tònica, doncs, sempre ha sigut impositiva, evitant la participació, sobretot, d'aquells sectors més crítics i actius. En aquest sentit, i per legitimar i justificar aquesta tendència, es restringia la presència i la participació estudiantil, als òrgans de govern de les universitats, amb l'aprovació de la LOU. En aquesta es relegava la participació i capacitat de decisió dels estudiants a una simple representació simbòlica, sense cap mena de poder de decisió. La majoria de càrrecs actuals, a més, gaudeixen d'una compensació econòmica o acadèmica per exercir el càrrec, amb el propòsit d'aconseguir que, els pocs representants que hi hagi, ho facin per la compensació i no per defensar els drets dels estudiants.

Tots aquests aspectes s'han pogut anar veient en el procés d'aplicació de l'EEES, ja que la presència de representants d'estudiants crítics als Claustres, als Consells de Govern i a les Juntes de Facultat ha provocat que es veiessin forçats a realitzar procediments irregulars per tal de poder aprovar els diferents Plans d'Estudi. L'exemple més clar d'aquest fet va ser la Junta de Facultat de Lletres de la UAB que es va constituir d'amagat al despatx de la degana sense la presència estudiantil. La protesta per aquest fet va generar una vintena d'estudiants expedientats, 15 dels quals, a més, han sigut imputats per via penal. Existeixen altres exemples arreu dels Països Catalans on els Plans d'Estudi s'han hagut de refer després de que fossin impugnats per estudiants al·legant procediments irregulars.

Així doncs, el moviment estudiantil ha de poder decidir i opinar sobre el futur de la universitat pública, en tant i quan d'aquest en depèn el seu futur i la seva formació. A més, cal que l'estudiant reclami i defensi que es respecti el seu paper dins de la construcció de l'ensenyament públic, que no es menysprei la seva opinió i que obtingui el paper important i decisiu que li pertoca. En algunes de les universitats catalanes, de forma independent i descentralitzada, s'han realitzat consultes sobre l'aplicació de l'EEES, amb uns resultats contundentment en contra, que han sigut obviats i silenciats pels corresponents òrgans de govern.